

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés félével a pontosan és jutányosan közöltetik.

**F. e. october 1jétől dec. végeig járó évnegyedes előfizetést postán 3 fr. 30 krral, helyben boricéltalanul 2 fr. 40 krral testvér lapjairaelfogad a szerkesztőség.**

**FOGLALAT.** Magyar- és Erdélyország. Halálozás; kérelem a Megyeri emlék ügyében; összeállítások a hon legközelebb teendői körül II. Fáy Andrásról; Széchenyi István gr. és nemzeti érdekeink; Szepes és Turóc megye közgyűlése; Válasz Balla urnak a dunatiszai csatorna érdekében; budapesti napló; iparegyesület.

Ausztria. (Miklós czár utazása; bécsi hírek).  
Spanyolország. (Cortina és Madoz pörös ügyeiről részvét).

Portugália. (Elegyhírek).  
Brazília. (Gazdag bányászat; gyémánt erek).  
Anglia. (Vasutervek; követválasztások; vallási állapotok; statisztikai adatok; délamerikávali viszonyok).  
Ertesítő; pénzelet.

## Magyar- és Erdélyország.

Ismét egy rózsaszál hervadt el, virulása legszebb korában, t. i. Eötvös József kir. tan. kir. ügyek aligazgatója's Magyarországi szent koronája ügyészenek egyik szépreményű leánya E ö t v ö s J o h a n n a, folyó october 23kán Pesten életpályája 18dik évében tüdővészben huajt el szerető szülői's testvéreinek csak a' jótékony idő által enyhíthető keserűségekre. A' kora enyészetre hajlott virág tezeit oct. 25kán fogadta a' sír pihentető ülbe. Béke szendergő porainak!

**Kérelem.** A' Megyeri-emlék ívtartóji tisztelettel kéretnek; méltóztassanak a' buzgalmokra bízott aláírásokat 's a' netalán gyűjtött összevéseket, az aláírók és szótörök teljes névsorával, a' most következő pesti vásárkor beküldeni. A' küldemények t. Antal Mihály urhoz, a' nemzeti Casinó könyvtárnokához lesznek ezímezendők. A' főlebb kitűzött határidő most már utolsó levén, a' beküldések eredményéhez fog alkalmaztatni az emlék, mely színészünknek, tehát nemzeti ügyeink egyik fontosabbikának, felelhetlen bajnokát fogja maradandón vagy díszíteni vagy csak jelölni! Azért ismételve és sürgetőn szólítjuk fel az ügybarátokat 's Megyerink őszinte tisztelőit: legyenek buzgó, mondhatjuk hazafuul törekvéssel azon, hogy az emléndő síri-nyugjel több lehessen pusztá sirkőnél. Octoberben 1845.

**Összeállítások a' hon legközelebb teendői körül. II.** Az annyi szép remény közt megnyitott 1844 országgyűlés befejeztetett. Előtünk fekszenek törvényezikerei, naplóji's oklevelei, 's bármerre tekintünk szét a' hazában, nem akad osztály, alig egyes lakos is, ki ezen országgyűlés eredményével elégtel lenne!

Honnan e' csaknem általános elégtelenség? Nincs-e a' meghozott tizenhárom törvényezikk közt négy olyan, mit nemzeti haladásunkra nézve korszakosnak mondhatni? Nem mondatott e' ki a' közteherviselés nagy és szülékény elve országgyűlésileg? A' negyedik rend alkotványos rendezése, az országos kincstár megalkotása, katonai élelmezés megváltása nem került-e már valahára komoly kidolgozás, tanácskozás 's több tárgyi táblai állapot alá? 'sat. Vagy tán a' követi tábla kevesebb munkásságot, lelkeséget fejtett ki, mint az előzőtt diétákon tevő? Erről azt az i r i g y s é g maga sem vádolhatja. Vagy tán a' felső tábla és kormány valának hajthatatlanabbak? Nem állítom, hogy nem tehetének vala többet, mint tevének, amattól a' köz- és korszellem, ettől már a' királyi propositiók ígérő tartalma is, 's mindkettőtől saját érdekek kétségtelenül többet követelvé; de 1790 óta volt e' részben, valamint eredményben is, kedvezőbb bármelyik országgyűlésünk? Tán az 1802iket állítsuk fölibe, mely a' sőrul és de venatione et aucupio olly erélyesen rendelkezett? Vagy az 1827's 1836d diétákat, mik előkészítők valának inkább? vagy az 1830kit, mely a' maga körülményeit nem igen tudta használni? vagy az 1840kit, mely törvényeiben bénaságok helyébe csonkaságot állított elő? Nem; mindezeket igazságosan a' mult diéta fölibe helyezni nem lehet. Honnan hát az az eredményével általános elégtelenség? — Megkísértem nyomozgatni fő okait ennek.

1) A' folytonos megyei, hírlapi és irodalmi politikai viták számos átalakulási eszmét, elvet, teendőt kiemelték szunnyadtaikból 's kifejtették azokat; az ellenzék izgatásai pedig többeket azok közül annyira megérlelték immár, hogy létesítésök nemcsak

ohajtássá, hanem reménynyé, sőt követeléssé vált a' honfi-keblekben, mit mult diétán a' haladási szellemben kiadott kir. propositiók is neveltek. Innen olly országgyűlés, mellynek befejeztével a' felizgatott követelések, habár ideiglen is, meghiusultaknak éreztetek, bizonyosan nem fogja bírhatni a' nemzet elégtelését, mely mindinkább ismervén, érezvén magahiányait, ezentul minden diétájától több-több orvoslást követelend. Annak pedig, hogy követelésink a' mult diétán nagy részben meghiusultak, okai mintegy ezek lehetnek:

a) Előzvényei mult diétáknak nem valának eredményre kedvezők. Miként 1840ben a' kormány-nali kibékülés megtörtént, akként bomlott felazon-tul az ellenzék tagjai közt az egyetértés 's különösen a' két tábla egymásközi viszonyára nézve igen meghült a' kölcsönös sympathia. A' „nélkületek hakekell, a' „Kelet népe“ felszólalása 's erre adott feleletek, a' háziadó melletti és elleni izgatások, ennek municipális kezelési terve, az „Academia körüli beszéd“ 'sat. felizgatták a' kedélyeket, 's ezek utófdalmi még tartanak, a' mint a' diéta megkezdett 's illy felidegzett viszony nagy eredményt nem adhatott!

b) Nem értek ugyan egészen egyet a' budapesti Híradó 1844. évi 88d. számával, mely az 1844 diétát ügyetlenségrül 's könnyelműségrül vádolja, sőt ezt lelkeséggel dúsítom; de hogy a' szinte ezen híradói szám által megrótt tapintat- és kiegyenlítősi szellemhiány rajta némileg érezhető vala, nem tagadhatom. Kevés rokonszenv mellett egymásirányában, gyakori volt a' surlódás azok ellenében, kiknek kezében állott az eredmény ereje 's kiknél amazok által felköltetett az ellenhatás; érezve a' diéta sok teendőrei felszólíttatását, többet kergetett, kijelelt nyomatékosság nélkül, mint elérhető vala 's ezt több tüzzel mint tapintattal. A' pénzügyi munkálatba későn, ellenben a' hadiadó megajánlásába 's orsz. védegyelet alakításába kissé korán ereszkedett. Általában, ugy látszik, buzgóságában az alsó tábla felletde használni azon kedvező hangulatot, mely a' kormányban 's annak némely embereiben mutatkozott. Mert noha nem tudom is egészen menteni a' kormányt abban, hogy ha a' már 1802ben, 's 1827ben megígért vámviszony kiegyenlítésére nézve, maga munkálatival készen nem volt 's hihetőleg e' miatt újra csak elhalasztó leiratot lehetett adni kénytelen, miért tűzte ki a' maga propositiói közt a' honi kereskedés felvirágoztatását, minek a' vámviszony kiegyenlítése csaknem mulhatlan föltétele? 's noha ez és évekig tartó mégis silány sikert mutató diétáink, némi kijátszásnak látszanak hordozni színét; mindazáltal azt sem tagadhatni, hogy most kiadott haladási propositiói 's a' hazahozott korszakos négy törvény akkor, midőn a' kormány sem subsidiumot sem katonát nem kért az országtól, holott az előzőtt diéták mintegy ezeken szerezték meg nemzeti nyelvünk haladási fokait is — nemcsak rossz akaratra nem, hanem inkább kedvező hangulatra mutattak kormányunknál. És miként használta ezt az alsó tábla? mutatja, hogy többet neemlítsek, a' részek viszsza kapcsolatását tárgyában kelt táblai határozat, mellyet igazságosnak ismerek ugyan, de tapintatosnak nem. 'S ki mondja meg: nem ennek 's még egy pár más taktikátlanságnak viszsza hatása szülte e' a' kormányban a' főispáni és helyettesi új coordinatio eszméjét, mely ha eredményre nem viend is tán, de surlódásaival minden esetre diétán és diétán kívül drágaidót és erőt emésztend fel az országtól, 's még drágább kölcsönös bizalmat kormány és ország között? — A' felső tábla irányában, mióta átalakulásunk munkálatiban fáradozunk, diétáinként érezhetőbb az alsó táblának némi türelmetlensége. Természetes; az alsó tábla sokat akarna, mert sokra volna szükség, a' felső keveset, mert önérdelkei 's körülményei borzadoznak a' melőlözhetlen szükségekre kívántató elégtelenség közaldozatoktól. Alkalmassint ezek miatt taktikázott ez mult diétán a' közteherviselés elvével, 's ajánlott — a'

szükség arányához mérve igen igen csekély egy millió! Azonban célravezető é az alsó táblának ezen türelmetlen ingerültsége, melly amannál az ezutal legalább többre nem hajlást szinte az ellenszegülésig makacsította el? 's melly tán egyik oka lehet annak, hogy a' felső tábla, mélyen tisztelt elnökét 's néhány egyedet kivéve, több tárgyban nem mint tanácskozó társ és törvényhozói mérséklő testület, hanem mint tagadó nemtő (verneinender Geist) viselte magát? Ezen türelmetlenség a' mult diétán sem maradt ki!

c) De legyünk igazságosak is, 's valljuk meg: miként legközelebb mult diétáknak nehezebb feladat juta osztályul, 's ezért nehezebb vala állása, mint 1790 óta bármelyiknek. Az ő feladata lön, reforminknak, az irodalom és vitaközös terein előkészített azon eszmét, elveit, teendőit tenni által szemlélődés mezejéről a' gyakorlat és létesítés mezejére, mik már természetöknél fogva legnehezebb kivitelek, tudniillik az anyagiakat. Ezekre nézve, az ezer meg ezer kaszti és egyedi érdek miatt, annyira meg-szűkül nálunk a' létesítés tere, hogy csak folytonos surlódás és gátharítás között mozoghatni rajta nagy nehezen. A' század óta tekintetes Rendek a' legjelentekesebb írásu contracturát választák magoknak jelszavul, 's valahára tettes Rendek kívántak lenni 's e' részben a' hű fáradaimat és lelkesedést tőlök meg sem tagadhatni.

d) Sok idő- és erő-vesztegetésbe került, míg a' követi táblán, Deák Ferencz hiányozván, a' vezérségi tekintélyek, nem minden surlódás nélkül, némiképp megállapíthatatának; valamint nem lehet kártékony hatás nélkül az is, hogy Széchenyi István gr. nem bírta jelenleg sem saját tábláján sem az alsón azon népszerűséget és rokonszenvet, mi őt illeti.

e) Diétáink avitt és ólmokkal megaggatott rendszere, czélszerűtlen eszköz nagy sikerek nyeresére, legkülönösebben pedig arra, hogy a' végzendőket, egyetemes felfogás után némi rendszerben kitűzött haladási terv szerint, vegye tanácskozás alá. Hasonlít az Robinson tompa kőbaltájához, mellyel az 1790:67 tárgyainak junctimjától, átlátván erre tehetetlenségét 's újabb időkben a' követi tábla a' szemelvények modorát fogadta el indítványozási joga gyakorlatának alapjául. Ez mindenesetre czélszerűbb a' junctimnál; de miként az az utóbbi diétákon gyakoroltatott, mindenre alkalmas mint arra, hogy a' haza szükségai, hiányai, egyetemes felfogás után rendszeresen és gyökeresen orvosoltassanak, 's a' nemzet drága idő- erő- és remény-pazarlástól megkíméltessek. A' törvényhatósági utasítások — miknek eltöröltetésök mellett körülményeinkben, sok számtalan előzvény nélkül egyáltalában nem vagyok — minden központosítás nélkül adatnak 's így szemelvényezésre kerülvé diétán a' dolog, csupán a' véltentől függ: mik nyerjenek közülök többséget? 's legjobb esetben is, jó törvényeket fog ugyan nyervehetni illy szemelvények után a' hon, de koránsem gyökeres és általános orvoslást. 'S így történt, hogy eddigelé rendszeresen folytatott munkáldozást, ugy-szólván egyedül nemzeti nyelvünk ügyében bizonyítottak diétáink. 'S ez nem is lehet másképp, míg irányadás és központosítás hiánya miatt, szűkkeblű particularismus és provincialismus, mik minden részt egy-egy egésznek szeretnek tekinteni, adatják a' törvényhatóságoknál, miként egyéb, ugy a' szemelvényi utasításokat is. Nem a' haza 's ennek java egyetemes felfogásából, hanem hely- és részleges érdek-viszonyokból folynak ki azok gyakran 's így siker esetében is a' hon nem nyugtathatják meg, sem felvirulásra nem segíthetik.

Ha ezen particularismus és provincialismus a' magok terén lidérczkednek, mint teszem: mult diétán az utvonatok képviseléseivel vagy megyék osztályozásánál, azt még inkább megbocsáthatónak találem; de ha azok a' verificatiót ellenzik, vagy Budapest árviztől megóvatása fontos ügyét megbuktatják, vagy

legüdvésb törvényeinkbe ovásokat, kivételeket szurtnak be, vagy épen a hon javának egyetemes felfogását, munkálását, minthogy az netán egy két kaszti vagy egyedi apró közel érdeket sujt, gátolják — már ekkor lehetlen nem kárhoztatnom azokat.

Tudjuk: milly kapkodva adatnak nálunk rendesen a megyei utasítások. Diéta után közgyűlésenként előjegyeztenek a jövő diéta tárgyai, miként véletlen és alkalom szülik meg azokat. Majd kitűztvén a diéta határnapja, küldöttség ül össze ezek összeszedésére 's többeknek javaslatba-hozására. Ebben a tagok, miként eszökhöz ölik, vagy mik legközelebből ébreszték figyelmüket, felteszik az utasításjavaslatokat. Ezeket a közgyűlés toldozza, foltozza 's az eddig divatozott egyedi központosítási mód szerint megküldi a többi megyének némelly pontokbani megállapodását. Történik azonban, hogy különböző okok miatt körlevelei némelly megyékbe el nem jutnak, vagy nem időre jutnak el; 's így akkor vétetvén fel a közgyűlésekben, mikor azok a közlött tárgyakban már határozta, cum honore tudomásul vétetnek. 'S még hagyján ha cum honore! de nem ritkán még némi vetély árnyékolatja is szokott borongni körleveleink felett; mert egymásfeletti tekintélyt nem örömet ismérgetnek el a különféle szinezetű törvényhatóságok. Körleveleink elnyomatásairól szólani sem kívánok, miután e részben 1840 óta kormányunk ellenében panaszra nincs okunk; de tán egy két tulbuzgó megyei kormányzó ellen jövendőre nem fog é lehetni? — Létezett még egy más kisebbszerű központosítási módunk is. Tudniillik találkoztak apostolkodó egyesek, kik törvényhatóságokról törvényhatóságra járták a hon közgyűléseit, megfogansztatni az eszméket. Illy ambulatorius liberalismusnak, a higgadt elme és hazafiu jó akarat, több tekintetből barátja nem lehet. Ezekből látható, hogy más sikeresebb és általánosabb központosítási módorral szükség gondoskodnunk. — Egykor nem voltam idegen attól, hogy diétai lelkesebb tagok értesülések által készítsék magok közt elő a jövő diéta teendőinek tárgyait. De bővebb elmélkedés után meggyőződésem ezen eszköznek is sikeretlen léte felől. Szükség ugyanis, hogy valaki öszszehija a conferentiát. Ha sokat hí öszsze, a különböző elemek sem öszszeolvadásra, sem kölcsönös teljes bizodalomra, nem illy előkészítő értesülések lényeges föltételei, mik fognának vezethetni; ha pedig kevés tagot hí öszsze, a kihagyások neheztelése fognak megrontani az ügyet 's mindenesetre, csak magok közti kis körre szorítkozhatnának a tagok nézetei 's a központosítás meszsze esnék az általánosságától. A centralisatióknak és diéta coordinatiójának baráti, természetesen a magok kedvencz eszközét fognak javasolni a megyei utasítások központosítására is, vagy azok végképeni eltörlését. De megvallom, én a fentebbi eszméket, alkotványi épületünkben, már zárköveknek tekintem, 's még sok előzvény, sőt új elem nélkül, nem egyhamar kívánok számítani rájuk.

En igénytelenül, egy utasítás-központosítási modort volnék bátor ajánlani jót akaró honfi-társaimnak; olly modort, melly még csak árnyékától is az erőtetésnek és rátolásnak ment legyen, melly a hazai intelligentiát és kedélyeket, minden rögtönzést kizárva, okok fontolására, 's e fontolásból eredt győződésre szólítsa fel. 'S illy modornak vélném azt, ha minden diétának követi táblája, diéta végével, miután alkalma volt egyedeit lélekben, jellemében és tehetőségben teljesen kiismérni, bizalmával megtisztelni, miután a végzett és végzendő tárgyakkal 's idő körülményeivel bővebben megismerkedett, eloszlás előtt szavazati többséggel néhány egyedet, legfőljebb ötöt, választana ki maga kebléből 's e választványt bízná meg azzal, hogy a jövő országgyűlésen felveendő előlegesebb tárgyakat, kiviteli alakban, rendszeres javaslatba foglalja. Ezen javaslat nem kerülne a tábla vizsgálata alá, nehogy táblai vagy országos határozat alakjában némi kötelező tekintélynek viselje szinét; hanem tekintetnék szerte a hon törvényhatóságai által, úgy mint pusztja javaslat, de olly javaslat, mit a hon képviselő táblájának avatott és közbizodalmu férfiai, kiknek sem jó akaratjokra sem belátásukra nézve kétségnek vagy gyanunak helye nem lehet, készítették 's így érdemes arra, hogy a törvényhatóságok utasításokat előkészítő választványai 's közgyűlései, előlegesen 's mintegy fonálként vegyék tanácskozás, 's mennyiben lehet, elfogadás alá. Kimondatnék az, hogy a javaslatnak semmi más célja nincs, mint utasítási elágozás kikerületése, 's ha nem épen „a miképenre“ de lega-

lább „a mire“ vagyis tárgyakra nézve lehető központosulás eszközése, magában értetvén, hogy mindazon tárgyak, mik nem a hon egyetemes felfogásában, hanem netalán törvényhatóságok különérdekeiben alapulnának, mint a javaslo választvány körén kívül fekvők tekintetnének. Személy — és nem állás — iránti bizalom levén alapja ezen választvány megválasztásának, abban úgy vélem sem kerületenkinti képviselésnek, sem más tekinteteknek helyök nem lehetne. És teszem: mi kár eredhetne abból, ha egy két törvényhatóság teljesen elvetné is a javaslatot, vagy annak tárgyai kiviteleire nézve módosító utasításokkal látna is el a maga követit? Semmi, főkép ha a tárgyak sorozatára nézve sikerülne a központosítás; mert ekkor birni fogná a követi tábla azon köteleztetését: mit sürgessen, mit nyomjon az országgyűlésen leginkább? — Abban sem kívánám megkötetni a választványt, hogy javaslatát még a diéta együttléte alatt készítse el, noha ez ezélszerűbb fogna lenni; csakhogy azzal még az első diéta-köztü ében elkészüljön 's a törvényhatóságoknak küldje meg. A megválasztott érdemes férfiak kétségtelenül nem fognak elmulasztani magányos körökben értekezni azon hazai jelesekkel is, kiket e tárgyan avatottaknak 's lelkeseknek ismérnek, mert a megbízatás fontos és megtisztelő fogna lenni. Sőt elfogadhatnának általuk a hon más egyeseinek is hozzájuk beküldethető javaslataik is.

Milly üdves fogna illy irányadás lenni társulati téren munkálkodásinkra nézve is! mikbeni szétágzásainkban gyakran előzgetjük azt, minek később kellene jöni, vagy kedvtelést üzünk a lényeges helyett, 's kimerítgetjük egymást 's a honi erőket!

Azok, kik általánosan központosításoknak és egész testületi előnyozásoknak nem baráti, hanem inkább eleüsin mysterymok gyanánt szeretik rejtegetni kebleikben politikai hitvallásaikat, vagy egyes leveteként önkezökre szeretnek vitézkedni, hogy nyeressek bár csata, vagy vesztessek, ök még is, mint bajnok küzdök, babért arathassanak — 's az illyenek nem épen gyérek nálunk — tudom találandnak központosító javaslatom ellenében gáncsot elegend. Például: egyik diéta a másik jövöt meg nem kötheti; három év alatt is változhatnak a körülmények 's at. — Minden országgyűlés részint folyó munkálata, részint önálló testület. Folytathatja előzöt, mennyiben ezt jónak látja; de elonthatja még törvényeit is, ha ezt üdvesnek találja; előmunkálati által gyakran alapot vet a jövő diétának 's előkészíti azt. 'S épen előkészítés az, miről itt szó van, nem megkötés. Szomorú dolog volna az alkotványos rendszerünkre nézve, ha diétáink egybefüggetlenül, mindenkor új új alap után munkálkodnának! És kérdem: három év alatt olly lényegesen változhatnak e a hon egyetemes felfogása — mert csak ez fogna lenni feladata a központosító választványnak — hogy az minden előmunkálatot dugába birhatna dönteni? vagy a casuisticának egy százdabban történheto esete gátoljon-e még bennünket normalis intézkedésinkben? Vagy a közvélemény hajlama vehetne tán a három év alatt heterogen irányt? Hiszen erre is lényegesen fogna hatni országos közbizodalmu férfiak dolgozatának tekintélye. Vagy tán épen a haza nagykárárezen férfiak tekintélye fogna veszélyeztetni, sikervesztés esetében, a hon előtt? Nem hiszem; mert illy férfiak érteni fogják a kor szellemét, hon szükségét, kívánatát 's feltehetni felölök: miként elég biztos tapintattal birandnak, nem kívánni egyszerre olly igen elibe vágni az időnek, hogy a kivihetőség horgonyát megvetni teljesen mellözzék. Ha e gy e s kitűzéseket törpökké zsugorít is a kiviteli szükkeblőség, az bizonyosan a kitűző férfiak tekintélyének ártani nem foghat. És adhatja-e magát fontosabb alkalom elő, honjaváért, ha kell, koczkáztatni is a kivívott tekintélyt, mint midőn egy diéta lényeges előkészítése forog szóban? Ha ez sem eléggé fontos alkalom, úgy nem tudom: mire tartogathatnak magokat fontosabbra tekintélyeink? Fölösleges aggodalom az, hogy az antioppositio előleg egyetértve, maga részére játszhatna ki a központosító választvány tagjainak megválasztását. Ugyanis olly tárgyakban, mikben titkos szavazat határoz, rendesen nem kevésbbé hazafi az ember, mint antioppositionalista, 's vannak férfiak minden diétán, kikben a bizodalom mintegy központosul. Öt egyed kiválasztására nézve alig fogna lenni némi szétágzás.

Legalaposabb gáncsnak vagyis inkább aggodalomnak látszik javaslatom ellenében az, hogy a választványi javaslat által, előre figyelmeztetvén

kormány és antioppositio, megyéken és diétákon meg-hiusíthatnának a javasolt szabadabbelvü tárgyak sikerei. Eddig is, úgymond, inkábbára rögtönzések utján voltszerencsés az ellenzék ollykor kivihetni ezeket. —

Kormány irányában a fentebbi gáncs nem egyéb ámulásnál. Van e már csak egy tárgya is átalakulásunknak, mi a kormány előtt titok volna? Mi van még, mit megyék vagy diéták fel ne feszegettek volna? Hozatik-e utasítási határozat a megyékben, mi a kormánynak helytartó-tanácsi és főispáni uton tudomására ne jutna? Ha a megyékben a kormány melletti antioppositio tulnyomó, további befolyás nélkül is meg fog bukni a nemtetsző javaslat; ha pedig gyöngébb, azt egy főispánnak vagy főispáni helyettesnek tekintélye korunkban már tulnyomóvá nem teendi. És mi szüksége erre a kormánynak? melly a felső táblának, maga által kinevezett dignitariusaiban, ezen tábla vetőjában 's önmagában, a diétán elég tulnyomósággal bir arra, hogy a melly törvényjavaslat neki nem tetszik, azt ne erősítse törvényenyé? 'S nincs-e okunk hinni, mint feljebb is érintém, hogy kormányunk is valahára meggyőződött a felől, miként legfontosabb országa, trónjának leg-erősebb támasza, többé tehetetlen pangásban és gyanati alárendeltetésben nem maradhat; tehát korszelemében, hon és önmaga érdekében a józan haladás fonlát meg kell eresztnie? És minden esetre, nem fognának-e nyerni a választványi javaslatnak, ha úgy tetszik, figyelmeztetése által, kormány irányában annyit, hogy az, miként mult diétán, a vámviszonyi és élelmezési tárgyakban kiadott leirataiban tön, nem fogja, készületlenség miatt, jövő diétákra haslaszthatni a tárgyak végeldöntéseit; mert az adatok megrendelésére 's tárgyfeletti előkészülésre elég ideje leend?

Mi a megyei antioppositiókat illeti, miután átalakulásunk szabadelműbb elvei részletekben vagy megállapítottak már, vagy közel állnak az intelligencia közvéleményének megállapodásához, miután maga a közteherviselés elve, mi ellen annyit 's olly makacsul küzdött az önzés és érdek szükkeblősége, diétailag már kimondatott, 's így tul vagyunk immár azon első borzongatásokon, miket a felvett új hideg ümeg szokott okozni testünkön 's inkábbára csak sorozatban és kiviteli modorokban ágazunk el egymástól: idő, kifejtés és lonkesség ne birnának-e e részben megküzdeni a vonagló inkább mint erélyes testtel? Én erősen hiszem: miként a meglepések kora minden részről lejárt már, 's a clara pacta, boni amici elve állt elő. Itt csak az a kérdés: mi jobb, minden központosítás nélkül, szaggatva és rendszeretlenül munkálkodva izzadni-e több éves diétákon, még is kiköpi az időbül; 's még sem aratni alapos sikert? elejtni a sürgetőbb kívánatu tárgyakat utasítások hiányában vagy elágozásában? Vagy pedig, mennyire lehet, központosítani segítni az utasításokat, némi rendszerben nyomolni előhaladásunkban és rokonszenvet gerjeszteni a honban országgyűlésink folyamairánt? Bizonyosan az utóbbi; azt nem is említve, hogy a választványi javaslat fonalán, kétségen kívül, ellen és mellett alaposabban higgadnának meg, legközelebbi teendőink felett, a honieszmék. Teljesen meg vagyok győződve: miként mult diétán, a tárgyak legfontosabbikat, a pénzügyi munkálatot, utasítási központosítás hiánya koptatá ki, a szó teljes értelmében, az időbül.

És az alsó táblának illy megbízása ellen nem emelkedhetnék szó, vagy követelés a diétai testületben; mert hiszen a választvány javaslatát nem fogna lenni diétai munkálata, hanem csak diétai volt férfiak munkálata, sem ez annak actái közé föl nem vétetnék. Nem fogná az sérteni a megyék önállását és szabad tanácskozását; mert hiszen utasítások készítéseiben joga van minden egyesnek, sőt ha hivtva van reá, kötelessége is, véleményét adni. De más részről valljunk igazat. Csak az, ki mind a két pályát próbálta, megyeit és diétait, tudhatja legjobban: milly különbség van törvényhozás tekintetében egy megyei és egy diétai tekintély között; ha kivált ez utóbbi több diétán keresztül hon tisztá emberének edzette és bizonyította magát. Amaz lehet jó fő, jó szónok, megvét részletben 's hont is egyes felfogásokban ismerő; de azt a particularismus és provincialismus elfogultságaitól ment, egyetemes és gyakorlati tiszta felfogású, mondhatnám átlátású honnak, nemzetnek, 's a hon egész gépe minden rugóinak, azt a hisztóriai és elvi isméretét az előzött diéták folyamainak, azt az öszszeállítás, kivihetőség és körülmé-

nyek gyakorlati tapintatát, mivel az utóbbi gyakorlatnak kiképzése által bír, a megyei tekintély még ritkán 's csak kivétel gyanánt bírhatja. Az altszjt jól vezérelheti századát, tán ezredét is; de a ' csata-edzett hadvezérrel csak gyér kivételként fogna mérközhetni a ' sereg-vezérlésben. És mégis a ' megyei tekintély, tévedjen bár időben, modorban és gyakorlati kiszámításban, ha erős szónok, jó órában létesíti utasítási indítványát. Kérdem: lehet é ártalmas vagy fölösleges, csak e ' nézetből is, központosítási javaslatom? Hiszen annyi méltánylást mindenestire csak fog érdemelhetni egy követ-láblai kiszemelt választvány, mennyit egyegy megyei utasítást előkészítő küldöttség?

Mult dietán, már maga a ' szemelvényezés, menyinyi drága időt lopott el, épen utasítási központosítás hiányában a ' diétától! 'S mi lón a ' következés? Az, hogy rendszertelenül öszvekapkodott, közel 80 tárgy került dietai tanácskozás alá, a ' nélkül, hogy ezek közt, a ' hon legsürgetősbjeinek kiváthására, a ' diéta legtöbb idejét és sulya egész erejét birta volna fordítani?

Zor. Nem vihatni kiországgyülésünk eredménye által a ' hon elégüését azért, mert noha sok jót részint bevégzett, részint utba hozott; de nem azt, mit „az egyetemes hon legsürgetőbb 's legközelebbi szükségé“ követelt 's mi anyagi, szellemi és alkotványi haladásunk első eszköze. Ugy van a ' hon mult dietán eredményével, miként téli hidegben didergő gyermek, kinek apja a ' vásárról, meleg gúnya helyett — sipkát hozott haza. Lássuk a ' dolgot közelebbről. Folyt. Fáy András.

**Széchenyi Istv. gr. és nemzeti érdekeink.** Mint már nem egyszer kijelentettük, szerintünk a ' nemzet korszerű de biztos haladása csak azután remélhető, ha sikerült legalább némileg eligazodnunk arra nézve, mily egyediségeket kelljen újjalakulásunk nagy munkája közben vezérekl tekintenünk. Vak hódolásnak baráti soha nem valánk, 's politikai hitvallásunk egyik főcikkét tévé mindenkor azért imádkozni, hogy elmaradt nemzeti ügyünk lábraállításánál minél nagyobb számmal munkálkodjanak olly hazafiak, kik elfogulatlan vizsgálódás után tisztára vergődve, nem kevésbbé követik eszköz mint keblök szózatát. 'S ez okból, midőn csekély erőnkhez képest ügyeink előmozdítani a ' főnérintett értelmű eligazodtatási ügyet, nincs okunk attól tartani, hogy akár pártédek, akár magánviszonyok befolyása következtében tulságokba essünk, vagy ferde irányba tévedjünk.

Alkotványos nemzetnél az állodalmi közjóllét kimunkáltatása 's elővitelének módja 's eszközei általányosságban törvény által vannak kijelölve; ki e ' tekintetben közvetlen befolyást akar gyakorlani a ' politikai cselekvőség mezéjén, szükség mindenek előtt a ' törvény-jelölte utak 's módokkal megismékednie. Ez állítás megismerése 's elfogadtatása annyira szükséges, mihez képest nélküle csak arra nézve soha tisztába nem jöhetnek a ' nemzet jobbai, miként volna a ' nemzettest orvosoltatandó, hanem még csak az sem fog elhatározathatni: van é szükség közérővel megkezdendő reformokra.

Ha a ' nemzet milliókra terjedő számból áll, ha anyagi jóllét tekintetében egyébbel nem bír, mint mit neki az anya-termeszet megis fáradság 's főleg észtorés nélkül nyujt; ha megismékedik egyfelől miveltebb nemzetek ipar-fejlesztette 's nemesítette cikkeivel, más részben meg vagy nem nyujt neki a ' föld annyit, hogy új meg új szükségéi 's napról napra növekedő vágyainak kielégíthetősökre nyers terményeiért a ' mondotuk árucikkeket kívánt mértékben megszerezhetné, vagy nincsenek csatornáji, melyek segítségével a ' szükségessé vált esere kellőleg gyakorolathatnék: — illy körülmények közt — ha egyébkint a ' törzs ép és romlatlan — többen fognak találkozni, kik a ' dolgok szokott folyását látva kimondják a ' megkezdendő reform szükségét, 's a ' közre irányzott változtatások életbeléptetését sürgetendik.

Mindezt pusztá intuitio által is elérhetni, 's kinek az isteni szikrából kissé több jutott, föltéve hogy sem állati kéjkebe nem sülyeszté magát, sem a ' mindennapi éhség ellen küzdeni nem kénytelen — mindazt, mit imént elmondánk, észrevedni, 's a ' körülete történekből legalább annyit következtethet, hogy bizony nincs minden aként, mint ohajtható volna, 's hogy nem ártana, ha azok, kiknél hivatás mellett a ' tehetség sem hiányzik, a ' közszükségék fődötzetésinek nagy munkájához fognának valahára.

Ez a ' dolgok természet szerű menete, ez a ' re-

formkiséretek embryo alakbani első mutatkozása, mely mint említve volt, nem kíván többet egészséges szemnél, mely látni képes — józan észnél, mely itélni tud — 's emlékező tehetségnél, mely a ' tapasztaltakat egymás után följegyezgeti. Ez oldalról tekintve a ' nemzetegész életmüködéseit, nem fogunk valami rendkívülit, utólrhellenül nagyot látni abban, hogy egyik vagy másik előáll, 's mit százezrek éreznek, látnak, tudnak, annak szót kölcsönöz 's értelmet ad, habár más részt meg nem tagadhatjuk tőle a ' kezdeni merés sokszor igen kétes dicsőségét.

Annyiféle szenvedély él az emberi kebelben, miszerint ha a ' mondottakból állna valamely nemzetnek új, szebb lét felé vezéreltetése — az öszszes emberi nem bajai csak hamar meg fognának szünni, mert mindazon vágy, ösztön vagy bármi más, mi az emberi szivbe rejtve van, 's tettekre szokott készteni — egyesületen sarkálnak a ' legszebb föladat megoldására azokat, kik a ' tömegben fölül emelkedve nemesekre érzik magokat hivatottaknak.

Azonban, mint minden józan gondolkodásu ember előtt tudva van, nem ennyiből áll azon kimondhatlanul terhes föladat megoldatása, mely föladat elvégre is egyetemes küzdelmink végcélja, 's minek megfejtéséhez közelebb közelebb juthatni nemünk egy velünk született benső erő által szünet nélkül ösztönöztetik. Van egy másik, sokkal nagyobb fontosságu része a ' kérdésnek, 's ez a ' szükségessül ismét teendők mikénti eszközlése.

Mondják, hogy Siéyes, a ' harmadik rend ismeretes ismértetője, csak intésre várt, hogy zsebéből új alkotványtervet huzhasson elé; készített is több rendbelit, 's midőn egyiket a ' másik után bukni látta, nemesak zavarba nem jött, hanem inkább megörült rajta, mert alkalma volt ismét 's ujabbal előállni. Ha ez lenne a ' valódi út nemzetek boldogítására, nem tudjuk, mi menthetne meg bennünket végképeni elcsüggedéstől, mert bár nem leendünk is szükében soha olly embereknek, kik egyetlen fölszólításra képesek legyenek úgy előnkbe rajzolni a ' teendők egyes ágait, mint p. o. az építész Muzzeumunk tervképét — azt azonban még sem várhatjuk, hogy egyhamar ismét olly viszonyok közé jusson az emberi nem, midőn annak vezetése 's boldogítandása ollyan Siéyesféle emberekre — ugyszólván — közvetlenül bízathék.

Az sem elég tehát alkotványos nemzet ujjá alakításához és szebblétre emeléséhez, hogy a ' megismért reformszükségnél tovább menve, a ' teendők mimódoni megkezdése 's foganatba vétele iránt tervet rögtönözünk; — hanem ezen fölül kívántatik még sok olly tulajdonság, mikről mult cikkünkben emlékezünk, midőn röviden vázoltuk a ' különbséget elmélet és gyakorlati ügyesség közt.

Hogy nálunk a ' politika — értjük a ' divat-politikát — még eddig nem honi növény, mutatja azon elérés, mely e ' tekintetben a ' rendszerinti, azaz közönséges gondolkodásmód ellenében politikaiakat illetőleg észrevehető. Megvan ugyan is a ' magyarnak a ' maga jó természetese esze, mellynélfogva egyebekben igen élesen meg tudja különböztetni alszintől a ' valót, 's ha például választania kellene tagosítás alkalmakor valamely külföldi szobatudós és azon mérnök közt, ki köztünk növekedett, gyűjté 's gyarapítá ismérteit, 's tán behuny szemmel, csupa tapintatból is meg tudná itélni, a ' határ mellyik részéből való azon göröngy, mely kezébe adatik — megbírná — mondjuk — különböztetni, a ' főnforgó esetet illetőleg mellyiké az elsőség, 's tisztelve becsülve a ' jövevény ur tudományosságát, szomszédjára bizná a ' fölméretést. —

Igy történnék ez az élet száz más körülményi között, 's elsőséget mindig az nyerne, ki mellett gyakorlati képesség 's ügyesség szól. Miből kitetszik, miszerint ott, hol közvetlenül egyesek érdeke jó szóba, nem szoktunk megelégedni valakinek szép beszédeivel, de biztosítékokat kívánunk, mielőtt egyezésre lépünk, biztosíték pedig illy esetben a ' cselekvőség terén aratott minél több 's minél hangsabban beszélő siker.

Ha tehát politikában ellenkezőt tapasztalunk, ha látjuk, hogy alkura lép legtöbb, mihelyt nagy szavakat hall 's elfordulva a ' gyakorlati érték mérsékelt de jól kiszámított ígéréteitől, átengedi magát holmi tulfeszített biztatgatásoknak: azt kell hinnünk, hogy mit a ' magán-életre vonatkozólag olly ügyes tapintattal elintézzük, annak kellő megítélésre képtelenek vagyunk, mihelyt általányos politikai nézőpontok, és nem saját közvetlen érdekeink híják föl fi-

gyelmünket; vagy hogy — miként főnebb mondatott — politika nálunk még most, noha minden ajkon forog, nem honi növény. Amazt hinni nem akarjuk; ezt ha megengednők is, nem helyeselhetnők, 's így mind két esetben ugyanazon munka vár reánk: hazai ügyekben hazai politikával élni! mi más szókkal szinte azt teszi, mit soraink elején állítánk, hogy t. i. alkotványos nemzet teendőinek meghatározásánál azé az első szó, ki egyéb tulajdonokon kívül, a ' törvény által kijelölt utak 's eszközök ismeretével legnagyobb mértékben bír.

**Szepesmegyel közgyűlés.** Lőcsén oct. 18án.

Szepes megyének évnegyedes gyűlése october 14én kezdődött első alisp. elnöklete alatt. Főispán ő méltósága, ambar a ' megye keblében mulat, változó egészsége miatt nem elnökölhetvén, levél által erélyesen szólítja fel a ' Rendeket, hogy mindenek előtt a ' nm: m. k. helytartó tanács azon intézvényét vegyék tárgyalás alá, mely az idei silány termésből eredhető inség miatt hja fel a ' törvényhatóságok gondoskodását; egyszersmind figyelmezteté a ' Rendeket, hogy a ' megyei 's főkép magurai nép szegénysége leginkább a ' mértéktelen pályinkavásból és a ' zsidó kereszmárosok csalásából származik. Hoszszú és érdekes tanácskozás után határozattá lón: hogy a ' nm. helytartó tanács kívánta öszszeiratása az idei termésnek nemesak az adózók, hanem a ' földesurak földre 's lelkészek tizedére nézve is a ' szolgabírák által minellamarább vitessék véghez; az adózóknak hitelben pályinkát adni november 15ő napjától fogva szabad ne legyen; a ' kereszmáros muzsikáltatás egyedül farsangra 's akkor is csak vasárnapra szorítás; lakodalmak csak csütörtökön tartathassanak 's a ' mértékletességi társulatok terjesztése az illető egyházi hatóságokon kívül járásbeli szolgabírák által is a ' népnek ajánltassék. Több rendbeli indítvány p. o. hogy a ' mostani rendkívüli körülmények alatt a ' pályinkafőzés tiltassék el; — hogy a ' zsidóknak csak rovás mellett, mellynek fele az adónál volna, szabad legyen a ' parasztnak pénzt vagy természetvényeket hitelezni; — hogy a ' mértékletességi társulatok terjesztéséhez a ' megyei hatóság nemesak az egyházira támaszkodva és csupán ajánlasképen hanem tetteleg is járuljon és az illy társulatok ig é r e t ö k e t m e g t a r t ó t a g j a i a ' f e j t ö l i a d ó z á t ö l m e n t e s s e n e k f ö l; az uradalmak serfőzésre serkentessenek; a ' keresztelések, — lakodalmak — 's torlakások alkalmakor, a ' pályinkavás tiltassék meg — részint pártoltatás nélkül hangzottak el, részint, ambar némelyektől melegen pártoltatva többséget még sem nyertek. Tisztelet becsület a ' kinek illik: meg kell vallani, hogy a ' mi eddig a ' mértékletességi társulatok körül történt, az mind a ' kathol. papság némmelly buzgó egyedeinek érdemök.

Kihirdettetett továbbá a ' nm. m. kir. helytartó tanács k. intézvénye, mellyben a ' szepesi XVI. város felirata következtében, a ' megyét arra szólítja fel, hogy az itten tanyázandó lovas katonaságnak, az eddiginél (t. i. két harmadánál) nagyobb részét vállalja magára. Miután pedig tudva van, hogy a ' XVI. város a ' megye legtermékenyebb részét bírja, 's ha ök a ' lovas katonaságnak 1/3át kitartani nem képesek, a ' megye szegény adózói annyival kevésbbé képesek 1/3át ellátni: ezen rendelvénny ellen felírás határozatott. — Főispán ő mlga változó egészsége által akadályoztatván, hogy a ' tisztujitást mint ohajtottá, még az idén megtarthassa, azt jövő nyárra halasztotta el, miben a ' Rendek is egyhangulag megnyugodtak, 's ezt ő mlgának levél által tudtára fogják adni. — Ö cs. kir. felségének azon kegyelmes rendelete, hogy a ' francia háborúk alatt a ' köz fuvarozások alatt elveszett vonó-marhák tulajdonosainak minden darab három arannyal fizetessék meg, hálás köszönettel fogadtatott.

Nemessányi András főadószedő ur hivataláról leköszönvén, főispán ő mlga helyette Goldberger Imre urat, a ' kárpátaljai járás eddigi főszolgabíráját helyettesíteni méltóztatott. — Nádor ő fensége a ' megye kérelmére válaszólag azt felszólítani kegyes vala, hogy miután a ' Krompachon elkövetett katonai kihágásról az illető bíróság ítélete 's a ' kérdésbe nem vonható kegyelmezési jog közbejött, abban nyugodjék meg 's további elégtétel-sürgetéstől álljon el: ezen tárgyrol hozandó határozat akkorra halasztatott, midőn ö cs. kir. felségének legkegyelmes válasza leérkezendik. —

Elővetetett azután a ' házi pénztár előleges kivetése az 1845dik katonai esztendőre és a ' kivetendő öszszeg 41,262pftban 36 kiban állapittatott meg.

Ezen összegben az előfogatok 3700 pftal foglaltanak. — A' marhahus ára october 24dik napjától kezdve 9 váltó krajczárra, a' bárányhúsé 7 v. krajczárra csökkentetett. — A' katonai hatalomkar-használhatást illető ismértes intézvény elfogadtatott olymóddal, hogy a' fő- és alispánok is, azoknak, a' kik e' illet, felelősek legyenek; azok t. i. kik e' tárgyhoz szólottak, úgy vélekedtek, hogy az alispán a' megyének felelős, a' főispán és annak helyettese pedig a' kormánynak és országnak. — Ezek után az ismértes honti levél kerülvén szönyegre, mivel ez, külső alakjára nézve hitelesnek nem tekintethetik, végeztetett: hogy a' dologmibenléte felől Hont megyétől felvilágosítás kéressék, és azért a' levél maga is azon megyének küldessék meg. — Fölvétettek továbbá a' két alispán jelentése az áradás- okozta károkat illetőleg, s a' szükséges vízi építvények megtétele elrendeltetett; a' földesurak pedig, az új törvények értelmében, a' szükséges anyagok ingyen kiszolgáltatása végett fel fognak szólíttatni. — Gróf Széchenyi István ő nagyméltóságának a' közlekedési eszközök és vizek szabályoztatása iránt munkálkodó helytartósági ujdjon osztály elnökévé lett kineveztetését tudtul adó intézvény köz örömmel fogadtatott. A' szomolnoki uradalomhoz tartozó stillbachi és óvizi lakosok adóztatása tárgyában több mint 70 év óta Szepesmegye és a' bányai hatóság között fenforgó viszálykodás ügyében, az e' végett kiküldött választvány egy igen körülményes és kimerítő jelentést adott be, mellynek fonalán határozatott: hogy a' bányamiveléssel favágással és szénégetéssel állandón és kizárólag foglalkozó egyedek adóztatása iránt nemcsak a' szomolnoki uradalomban, hanem más helyeken is jövedőre azon elv szolgáljon sinórmértékül, melly az 1827ki országgyűlés alatt a' nádori öszszeírásra nézve készült utasításban ki van mondva. Az óvizi lakosok azon panasza pedig, hogy azok, kik nem az otlelvő ezüstös érczeket olvasztó hutánál dolgoznak, az uradalom által azon ürügy alatt, mint ha az ottani lakosok csupán azért telepítettek volna oda, hogy hutamunkások legyenek, házaikból önkényesen kihecsültetnek, uriszek előtti tárgyalásra utasítatott. — Beadattak a' közmunkákra fordítható erőkril az új törvény következtében készített öszszeírások, mellyek az e' részben már előbb kiküldött választványhoz utasítottak. — Gömör megye tudtul adá, hogy Dobsina községének vasgyárai november 3kán árverés útján haszonbérbe fognak adni és a' feltételek a' város biránál megtekinthetők. Közli Fabriczy Sámuel.

**Turóczmegyei közgyűlés.** Octob. 7re a' közgyűlés körlevelek által hirdettvén, ki e' lapokban megjelent septembri tudósításomra emlékezik, ámbar a' korteskedés tüze azóta nem keveset csilapult, mégis könnyen előreláthatja, hogy az, pártok létekor, más évnegyedi gyűlések irányában reánk nézve bizonyos jelentőséggel bírt. Elsőnap maga főispán ur elnökle s miután üdvözlő beszédében azon ajándékot, mellyet nemes Toecsek Mátyás ő felségének életnagyságu képe által a' megyei terem díszítésére tön, megemlítette s annak jegyzőkönyvbe iktatását ajánlotta, legott a' juniusi közgyűlés jegyzőkönyve szokás szerint felolvastatott, annak bevezetével pedig az udvari parancsok vétettek föl. Ezek leginkább magányosak ügybajait érdeklik; egy mind azáltal minden esetre méltó említésre, t. i. R. M. nőtlen testvérenek halála után — az örökösök egyike osztály végett általa megnevezettek kiküldetni kért s ezek kiküldetése in stylo elhatározatván, egyszersmind a' folyamodvány a' többi testvérral mint ellenfelekkel közöltetni s azok hasonló osztóztató bírák kinevezésére a' törvény értelmében felszólíttatni rendeltettek; azonban ezek részéről osztó bírák nemcsak nem nevezettek, hanem a' kérés helytelenység behizonyítására, a' már ezelőtt korábban történt barátságos osztályról szóló eredeti levél előmutatott. Most kétfelé ágaztak a' vélemények: némelyek tudniillik azt állíták, hogy ennek megítélése az osztóztató bírósághoz tartozik, némelyek pedig, hogy a' törvény világos szavai szerint, megtörténvén már az osztály a' kiküldetésnek valamint helye nincsen, úgy e' körülmény megítélése is a' közgyűlési hatósághoz tartozik. Győzött az utóbbi vélemény s ennek fonalán, miután a' kiküldést megtagadtatott, az osztályt szorgalmazó testvér e' végzésnek megsemmisítése végett ő felségéhez folyamodott, azonban itt is elmozdított kérelmétől s a' kiküldést megtagadó végzés maga épségében megerősítettet. Időközben főispán ő méltósága által azon indítvány té-

tetett, miszerint fens. nádor iránti hódoló tiszteletünk tanúságul kir. helytartósága felszázados emléknapjára üdvözlő felirással járulnánk ő fenségéhez, melly indítvány köztetszéssel s éljen-kialtásokkal fogadtatván, határozatá is vált. Következett a' nm. Helytartó-tanács intézvényeinek kihirdetése, mik közt kiemelendők: 1) a' nemesi kézen levő urbéri telkek öszszeírását s fölterjesztését rendelő. Itt meg kell jegyezmem, hogy megyénkben, mielőtt a' törvény rendelé, több urbéri telket mivelő nemes, a' földesurak kivételével, a' házi adópénztár részire, de csupán a' telektől, már ez előtt is megrovatt s így az urbéri törvények alkotásával nemcsak az öszszeírás megtörtént, de adóztatásra nézve kiterjesztőleg a' földesurakra is a' törvény szigorú kivétel nélkül foganatosított; most ez okbul följelentetett, miként ezen k. intézvény megérkezével a' fenérintett öszszeírás alapul szolgálván, új öszszeírás a' járásbeli szolgabírák által nyomban véghez vitetett s első alispán ur be nem várván a' gyűlést, azt haladék nélkül fel is terjeszté. — 2) A' katonai hatalomkar, melly számos megyében olly sok vitára nyújtott alkalmat, nálunk igen röviden intéztetett el s ezt főleg főisp. ő méltósága böles s egyszersmind loyális tapintatának köszönhetjük; mert alig olvastatott fel az intézvény, annak elfogadtatását, olly kikötéssel, hogy a' felelősség az alispáni hivatal is illesse, a' szolgabírák ellenben csak az alispán engedelmével s ennek egyaránti felelőssége mellett alkalmazhassák a' hatalomkart, javasla, melly javaslat által a' Rendek minden aggodalma megszűnvn, és senki által legkisebb szóval sem elleneztetvén, sőt inkább szünni alig akaró éljenzést idézvn elő közakarató végzés alakult. 3) Az olvasónak könnyebb tájékozhatása tekintetéből előrebocsátván azt, mikint junius hónapban tartott törvényszék alkalmakor ez által az határozatott, hogy a' törvényszéki tanácskozásokból a' latinul szólhatás ki nem rekesztetik, miként továbbá e' határozat ellen némelyek az akkori gyűlésre írásbeli ovást adván be, az el nem fogadtatott, miként végre mindez, többek által aláírt s ő felségéhez intézett folyamodásra, miben az említett törvényszéki határozat alóli feloldozás s így ennek képesében kirekesztőleg a' magyar nyelvi beszélhetés kötelezőtétele kéretik, okot nyújtott; most miután ezen folyamodás a' nm. helytartótanács útján e' megyével közölteték, egyuttal körülményes tudósítás is parancsoltatik fölterjesztetni. Az egész ügy annál érdekesh vala, mivel a' folyamodásban az első alispán a' nyelv irányában egyenesen megtámadatott, most pedig tisztválasztás ideje közelget; de mind a' mellett némi félreértésből elég lármakeltekzett, melly ugyan az egész intelligencia közremunkálásával végre lecsilapított, s miután a' tárgyhoz négyen öten érdemileg szólottak, a' végzés abban öszpontosult, hogy maga a' kérdéses t. széki határozat és az ovásbeadásakor hozott gyűlési végzés fognak hiteles kivonatban a' kívánt jelentés helyett fölterjesztetni. E' tárgyon tul esvén a' Rendek, e' napi gyűlés más napra folytatólag halasztatott s a' reá következő két napi tanácskozások első alispáni elnökség alatt tartattak; miknek érdekesb credvénye következőkben foglalatik: 4) Némely katolikus egyedek, mielőtt az ügy nevezett discretionális éveket elérték volna, élve az új törvény engedélyével evangel. hitre mentek által, mi a' besztérczébányai püspökség által felsőbb helyen bepanaszoltatván az iránt vizsgálat tétetni, s az illető evangel. lelkeseknek írásbeli nyilatkozás-adásra vonatásuk parancsoltatik. Egy szónok, kimondván azon véleményét, miszerint a' discretionális évek csak a' vallási kérdés alatti személyeket érdeklik, ellenben az átmenetel tekintetében szabályul a' törvényben semmi évek nem levén kikötötte, ez értelembe felirást indítványozott; de indítványának tárgyalása a' vizsgálatok foganata bejelentés idejére halasztatott, s egyedül egy más szónok felkarolva ez indítványt egyszersmind ovásképen kijelenté, nehogy a' vizsgálat elrendelésével a' tárgy annak idején eldöntöttnek mondassék, s ez bár írott végzésbe nem ment, de közmegegyezési pont lön. 5) Indítvány tétetett, hogy mivel a' rendes tisztválasztási három év már elmult, annak tartására főispán ő méltósága kéressék meg; mi közösen elfogadtatván, feszülten várjuk ő méltóságának erre adandó feleletét, bár közhiedelem, hogy az csak jövő tavasszal fog megtörténni; s addig, ha isten lelkünknek irtalmas leend, a' korteskedés függőben maradni. 6) Első alispánunk, azon jelentéssel, hogy távollétében másod alispánhoz érkezett s ez által neki bontatlanul át-

datott honti levelet magány-pecsét miatt fel nem bontotta, ezt maga épségében a' KK. és RR. bemutatá s ez gyűlés színe előtt felnyitvatván s olvastatván közakarattal tudomásul vétetett; a' hontiaknak örömet segédkezet nyujtandók, ha a' levél más alakú, mert köztünk szinte nem hiányzottak, kik a' főisp. helyettes eljárását nem helyeselték volna, hanem higgadt vérral a' történeteket tekintve, olly alakú gyűléseket sem helyeselhettek (folytatása jövő postán.)

**Válasz Balla urnak a' dunatiszai csatorna érdekében.** T. Balla ur szeszélyének becsületeére válik a' Jelenkor 73ik számában közölt — hozzáam intézett felelési modor. — Egy hibája van csak e' modornak, — parányi hibája, közös a' mese szerint B o d o l - né szerencsétlen szokásával, ki t. i. mindig mást beszélt akkor, midőn a' bor árát kérték tőle!... Feleletül kimerítő taglalás és ezáfolat helyett nekem B. ur aprópénzzel kedveskedik, mellynek mint látszik bőségében van s mellyel engem mint őt kérdésekre vonni merőt — derekasan kifizet. Köszönjük szépen az érdemünk feletti megjutalmaztatást!... Van azonban nekünk is — fájdalom! — mint minden gyarló halandónak — hibánk; nem tagadjuk, sőt bérmentve valljuk be, hogy hibánk a' mértéken túlvitt: önzés t e l e n s é g! miatta történik, hogy a' tévedésből fölösen kapott aprópénz nek nem minket illető részét — bár egyébkint megvalljuk jól esnek — a' világrt sem tudnók magunknál megtartani. Méltóztassék tehát — a' fölösen adott aprópénz nek nem minket illető részét kegyesen vissza incasálni!...

Azok nyomán, mik az 1840ik országgyűléstől kezdve, 1845ik évi mártius 2aig, — vagy is azon napig, mellyben Balla urnak a' „dunatiszai víz csatornáról“\*) kiállított ellenző, módosító, szóval, más — szerinte jobb — vonalt ajánló cikke megjelent — történetek, mindenki joggal reménylheté, hogy a' dunatiszai csatornából csakugyan lesz valami; s a' honfi, kinek tisztára fejtett meggyőződése van a' közlekedési eszközök halaszthatlan szükséges léteről hazánkra nézve, — ki tudja, hogy mezőgazdasági országban a' csatornák különösen milly lényeges tényezőji a' jólét s vagyonosulásnak; az, áldást könyörgött buzgó törekvéseire mindazoknak, kik a' dunatiszai csatorna érdekét előbbre mozdítani teendő közöz számíták!... És a' korszerű vállalatot a' közvélemény dajkála, kedvezésben részesíté, minőben a' fiucei vasuton kívül — alig részesült egy második a' napi kérdések közül; — szóval a' nagyszerű vállalat iránt általános rokonszenv létezett.

Áthatva levén én is, a' vállalat kitünő hasznossága és behatásáról viszonyainkba, folyó évi M. Gazda 22ik számában előnyeit a' dunatiszai csatornának következőkben pontosítam:

a) Hogy a' vizint hazánkunk már jelenleg is a' külfölddel több irányban öszszekötött fővárosát Szegeddel s ez által az alfölddel öszszekötötésbe hozza; honunk azon legtermékenyebb negyed részének, melly olly kiválólag hivatva van mezőgazdasági termények előállítására, a' lehető legrövidebb s legolcsóbb közlekedési eszközt juttatja birtokába; megadja ennél fogva e' honrésnek azt, mire leginkább szüksége van. — Szegednek hat va n mérföldre menő mostani vízi öszszekötötése Pesttel, e' csatorna által h u s mérföldre szállíttatnék le; megrövidülne e' szerint e' vonal — nagy előmenetelére a' kereskedésnek — n e g y e n m. földdel; melly körülmény jelentékeségét majd akkor fogadjuk még csak igazán föl, ha elgondoljuk, hogy e' roppant kereskedelmi előnyben mindazon hely és pontok, mellyek Szegeden keresztül érintkeznek Pesttel, természetesen részesülnek.

b) Az által, hogy e' csatorna géphajtásra is alkalmazható, mód nélkül ajánlkozok, s kívánatossá teszi létrehozatását; mert valamint szállításra nézve legolcsóbb útfa j a' vízi, ugy gépmozgatásra is ez elemé az elsőség. Ez okból igen ép gondolatnak tartom azt, melly szerint e' csatornára nagyszerű m ű m a l m o k lennének építendők; mert ezek által az alföldi gabnának roppant mennyisége l i s z t k é p e n s így legalkalmasb formában hozathatnék külkereskedésbe.

c) E' csatorna kiszáraitna körülbelül k é t s z á z e z e r hold ingoványos, jelenleg tán mit sem jövedelmező posványos tért. Tiszta hasznul, holdankint ha csak 5 ftot számítunk is, már évenként egy

\*) Mert vannak bor-ser- s pálinka csatornák is! — Qui bene distinguit, bene docet. K.